

Hind 15 senti

Vabaduspäeva

Õpilasteleht

NR. 17/18

15. VEEBRUAR 1939

VII AASTAK.

PRESIDENT K. PÄTS

KINDRAL J. LAIDONER

Vabadussõja-aegne ja praegune Sõjavägede
Ülemjuhataja

Eerik Suviste, 15 a., Ahja

L.

VIikingveri

Meil voolab soontes viikingveri.
Ja silmist särab uljast tuld.
Me omaks kuulub maa ja meri,
põllud, aasad, päiksekuld.

V. Sõber, Mustvee

L.

Üks väikene rahvas võib olla suur

Üks väikene rahvas võib olla suur,
suur mõtete, aadete poolest.
Üks väikene rahvas võib olla suur
oma töötahtest, tegudest, hoolest.

Üks väikene rahvas võib püsida,
kui kõik taotlevad ühiseid sihte.
Üks väikene rahvas võib püsida,
kui üksmeel haarab kõiki ta kihte.

H. Oja, 13 a., Võõbste

P.

Mälestagem langenuid

Mälestagem langenuid, sest nemad
olid sangarid, kes vabastasid meile meie
kodumaa. Olgugi, et nad ise ei saa se-
da vabadust maitsta, kuid nad teadsid,
et nende teod on tähtsamad kui nend-
e elu.

Valgustagu kaasvõitlejate kätest süü-
datud vilkuvad tulukesed nende teed su-
medas igavikus, kuhu nad läksid meie
päras ja kust ei ole enam tagasipöör-
dumist.

Meie kohus, noored, on seda kange-
laste verega niisutatud maad kaitsta,
sest see maa, meie sünnimaa, on nõud-
nud tuhandeilt vaprailt isamaapoegeid
nende kallima — elu.

J. Veermäe, Rakvere

Tušš

USKU OMA VÕIMETESSE JA JULGUST!

KINDRAL A. TÕNISSON

„Õpilaslehele“ kirjutanud Tartu Linnapää kindralmajor A. Tõnisson, 1. diviisi ülem ja Virurinde juhataja Vabadussõjas.

Eesti koolinoored võivad uhkusega meie ajaloo suursündmuse meelde tuletada. Mõtlen siin Vabadussõda, selle sõja legendaarset võitlustekäiku ja kooliõpilaste osa selle sõja eriti raskel ajastul — sõja esimestel kuudel.

Vabadussõda tuli ootamata ja ettevalmistamata. Keegi ei mõelnud sõjale, kui Eesti iseseisvuse Manifesti koostati ja sellega maailma avalikkuse ette astuti. Ei mõeldud sõjale ka Saksa okupatsiooni ajal. Ei mõeldud sõjale ka siis, kui saksa väed meie maalt lahkuma hakkasid. Sõda, oma raskustelt ennenägematu Maailmasõda, oli niikuinii üle nelja aasta kestnud, suuri ohvreid nõudnud. Kõigile selle sõja osalistele, ka Eesti rahvale, oli sõjast villand. Tunti rahuldust sõja lõpu üle. Mõeldi ainult rahuliku elu võimalustele ja töö jätkamisele rahuaja olukorras. Säärased rahumõtted kandsid meie rahvast novembri keskpäeval 1918, kui Eesti Vabariigi Ajutine Valitsus tööle asus!

Seepärast avaldasid noore Eesti riigi Ajutisele Valitsusele kohutavat mõju teated, mis tema tegevuse esimestel nädalatel Narva tagant tulid ja mis vene vägede kogunemisest meie idarajale kõnelesid. Ja kui siis 28. novembril vene punaväed Narvale kallale tungisid ning seega sõda äsja sündinud Eesti riigi ja vana suure Vene riigi vahel nagu välgulöök selgest taevast alanud oli, sattusime saatust määrava küsimuse ette: kas olla või mitte olla? Mobilisatsioon ei annud küllaldase kiirusega vajalikke tulemusi. Mehed kahtlesid ja kõhklesid. Mitte ainult seepärast, et pikk Maailmasõda oli kõik ära tüüdanud, vaid suurel määral ka teistel põhjustel. Iseseisvuse mõtte selgitamiseks polnud toleaja olud võimalusi andnud. Iseseisvuse asi oli rahva laiemates kihtides tume. Vene rahva ja riigi suurus võrreldes meie maa ja rahva mõõtudega mõjutas pimestavalt.

Ei suudetud ette kujutada vene sisemiste raskuste tähtsust ja võimalusi selle suure riigiga siiski jõudu katsuda ning võita. Tolles olukorras oli rahvamasside kahtlus arusaadav.

RAHVAMASSID VAJASID JULGUST, VAJASID USKU OMA VÕIMETESSE. SEDA ANDSID KOOLIÕPILASED!

Kooliõpilased olid need, kes olukorra tähtsusest paremini aru said, kes pühast iseseisvuse mõttest tuld võtsid, kes maa mõõtudega ja rahva arvuga palju ei arvestanud, vaid kes julgelt kokku tulid, relvad haarasid ja täis austust rahva kuulsusrikka mineviku vastu — vankumata usus suurde tulevikku vaenuvägede vastu astusid!

KOOLINOORTE JULGUS SÜTITAS VANEMAI INIMESI. ÄRATAS PIKAST UNEST VANA EESTI JULGUSE JA USU OMA VÕIMETESSE! SELLE JULGUSE JA SELLE USU, MIS MEIE ESIVANEMAI PALJUDE SAJANDITE EEST JA PALJUDE SAJANDITE VÄLTEL OLII KANNUD VÕIDULT VÕIDULE, ÜLE KAUGETE MAADE JA MEREDE!

Lühikese aja jooksul puhastati kodumaa pind vene punavägedest.

Selleks on kooliõpilased tähtsal määral kaasa aidanud — päämiselt julguse ja usu äratamisega. Sellele oma suurele osale meie ajaloo suurpäevil võivadki koolinoored uhkusega tagasi vaadata!

Mis meie mehed hiljem, ilma kooliõpilasteta tegid, seda teame. Nad ei jäänud ei ida- ega lõuna-rajale peatuma. Nad kandsid võitlused vaenuvägede pinnale. Tungisid üle Narva ja Luuga jõe, Krasnaja Gorka alla ja Petrograadi lääne väravateni, vallutasid Audova, varematal võitmatu Pihkva, jõudsid välja Ostrovini ja Porhovini, Väina jõe kallasteni, tungisid Kuramaa pinnale ja Riia linna väravateni. Võitlesid kahel rindel kahe suure riigi sõjavägede vastu. Ja tulid võitlustest võitjatena välja. Sõda lõppes hiilgava Tartu rahuga, mis meile sajandite eest kaotatud vabaduse ja iseseisvuse täiel määral tagasi andis.

SELLEKS IMEVÄEKS, MIS MEID VABADUSSÕJAS VÕIDULT VÕIDULE KANDIS, OLII USK OMA VÕIMETESSE JA JULGUS.

A. TÕNISSON. kindralmajor

DESSANT UTRIA ALL

Alljärgnev on katkend res-kapten A. Brahmani kirjutusest „Sõduris“ („Dessantpataljoni lahing Laagna all Narva taasvallutamiseks“). Teatavasti vallutati Narva meie vägede poolt jaan. 1919, kusjuures tõhusa abi andis just Dessantpataljon, milline kuulus J. Pitka käsutusse.

Oli öö. Päälinn magas rasket und. Kõikjal valitses ängistav vaikus. Aeglaselt ja ettevaatlikult suundusid laevad*) öhe, saadetuna kõrgete, valgeharjaliste lainete loksutamisest ning õhus hõljuvate kajakate aegajalistest häälitsemistest.

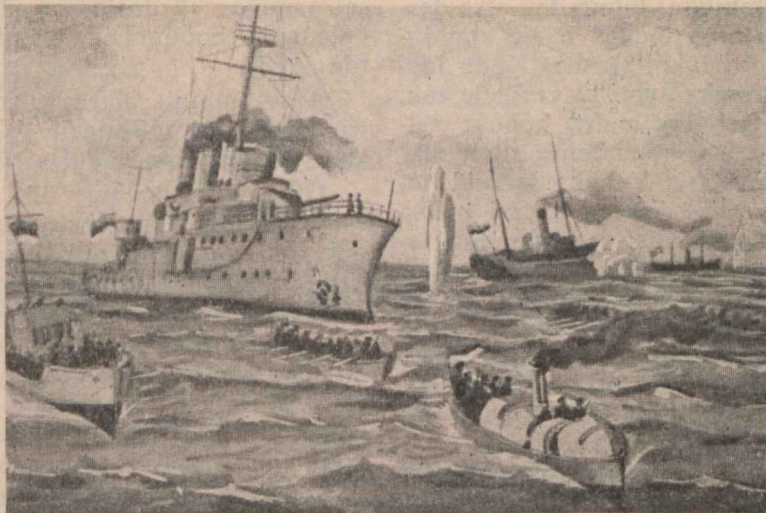
Lainetel kiikumine tekitas väga pal-

*) Tallinnast asuti teele transportpraamid sõjalaevade „Lennuki“ ja „Vambola“ saatel.

judel ägeda merehaiguse. Toiduportsjonid, mis „navigatsioonil“ viibimise ajal olid 1½-kordsed — jäid peagu puutumata. Mehed nägid välja nagu korstnapühkijad, mida põhjustas laevade suits ja söetolm. Kuid kõik see ei langetanud meeste tuju, rutati lahingusse vaimustusega. 17. jaan. jõuti Utria randa.

Vaenlase patarei Utria külast avas dessandi pääle šrapneilitule. Laskmine toimus aga niivõrra halvasti, et vaa-

Dessant Utria all

N. Kulli akvarell

tamata märgi suurusele tabamusi ei olnud. Ka „Lennuk“ ja „Vambola“ avasid tule rannale, püüdes likvideerida vaenlase patareid. Tulevahetus kestis umbes tund aega — mille järele rannalt tulistamine lõppes. Algas dessandi maalesaatmine, milleks olid kasutada sõjalaevade sõudepaadid ja üksikud rannaäärsete kalurite lootsikud. Esimestena randus salkkond soomlasi ja ka mina oma rühmaga olin esimeste maaleminejate hulgas. Paate oli vähe, mille tõttu võidi ühekorraga ainult võrdlemisi väike arv mehi randa saata. Sõjalaevade sõudepaadid, millede süvis umbes 2—3 jalga, ei pääsenud rannani ning meeskonnal tuli jalgsi, poolest säärest saadik jääkülmas vees maale samuda. Rannas selgus, et punastel oli sääl olnud ainult üks suurtükk, mille nad põgenedes vigastamatult maha jätnud. Küla elanikud, kuuldes tulijaolt puhast eesti ja soome keelt, olid rõõmsalt üllatunud ning seletasid õhinal, kuidas punaste suurtükiülem, märgates pikksilma abil mustade nägudega mehi, teinud oma meeskonnale korralduse põgenemiseks, hüüdes: „Spassaisja, tovarištši, negrõ idut!“*); ning siis joostud kabuhirmus, osa kraamivarustust taludesse jättes, Laagna möisa sihis. Ka

küla elanikud ise, nähes eemal rannas askeldavaid musti mehi, arvanud, et on ikka tõeliselt neegritega tegemist — seda suurem oli aga nende rõõm, kui pettepiilt selgus. Et punaste mahajäetud suurtükk oli vigastamata — näitas, et laevade pommitamise tagajärjed olid väikesed ja et punaste lahkumine oli seletatav ainult laevade tule moraalse mõjuga ja ka suurelt osalt „neegrite“ hirmuga. Jõudnud meeste ja tarvilise lahinguvarustise maandamisega lõpule, kohendati märjaks saanud jalatseid talu hoonetes ranna elanike lahkelt toetusel ja kaasabil, kinnitati keha ning kohe algas edasiliikumine. Osa soomlasi liikus randa mööda Narva-Jõesuu sihis, kuna suurem osa neist ühes eesti dessantpataljoni 1. ja 3. rooduga Laagna möisa sihis liikusid. Pataljoni 2. rood jäi esialgu Utriasse seljataguse kaitseks.

Mindi tummalt, nagu aimates midagi tähtsat. Kõle põhjatuul vingus haledalt, otsekui puhudes avamängu eelseisvale verisele sümfooniale. Korraga käis kõmin läbi ridade... vaenlane.

Lääne poolt kerkis silmapiirile must riba. Tekkis kahtlus — kas on vaenlane või omad. Neid võis arvata ka 1. Polgu osadeks, kes liikusid Vaivara poolt Narva suunas. Peagi selgus olukord. Mustast ribast metsa veerul eral-

*) „Päästke end, seltsimehed, neegrid tulevad!“

dus kaks ratsanikku, kihutades otse dessandi suunas ning jõudes hääle kuuldu-
seni, karjusid: Kakoi tšasti? Kuda ide-
te?*) Vastuseks avati ratsanikele tuli,
mille tagajärjel üks neist hobuse sel-
jast maha langes, kuna teine silmapilk-
selt tagasi kihutas. Vabaks saanud ho-
bune tormas teise kannul tagasi metsa
suunas. Kohe seadis pataljoni end la-
hingukorda. Oli näha, kuidas vaenlase
ahelikud liikusid otse Laagna mõisa
sihis. Algas äge lahing, millesse järk-
järgult kisti mõlemal poolel kõik jõud.
Paiguti tekkis käsitsivõitlusi. Suits, mis
laskmisest tekkinud, hõljus tumeda pil-
vena võitlusvälja kohal.

Pärast paaritunnist heitlust õnnestus
dessandil asuda Laagna mõisa, kus olu-
kord märksa paranes. Et vaenlane nüüd
karistamatult ei saaks taanduda, otsus-
tasime teda rünnata, vaatamata tema
suurearvulisele ülekaalule. Kohe ava-
sime vaenlase vasaku tiiva pääle tule
kõigist relvist. Kõrgendikule mõisa küü-
ni nurga juures asus Maximiga meie
tuntud kirjanik-kunstnik K. A. Hindrey,
saates valangu otse punaste aheliku ette.
Käskisin teda kõrgemale sihtida, ning
kohe sadasid järgmised valangud vas-
tase ridadesse. Vaenlane pani algul
mehiselt vastu, kuid meie rünnaku taga-
järjel taandus segaduses Auvere jaama
sihis. Olime Laagna mõisa peremehed.
Kohe asusid kokad mõisa köögis putru
keetma. Raskusi ja arusaamatusi teki-
tas dessandile — peamiselt eesti osale
— asjaolu, et nii meie kui ka vaenlase
riietus oli ühtlane. Selle pahe vältimi-
seks kinnitasime oma mütsidele roheli-
sed puuksad, kuid ägedate liigutuste
juures need kadusid. Siis sidusime va-
sakule käisele valge riideriba.

Et Laagna mõis asub valitseval kõr-
gendikul Tallinn, Narva maantee ääres
ja Vaivara alt põgeneval vastasel otse
teel, siis oli vaenlasel eriti tähtis seda
punkti enda alla võtta. Selleks tegi ta
veel korduvalt meeletlikke katseid,
— kuid kõik need löödi tagasi.

Õösi kell 2400 (18 jaan.) tuli Laagna
mõisa major Ekström'ile*) teade, et salk-
kond soomlasi, kes Utriast Narva-Jõe-

suu suunas siirdusid, on ühes „Narva
poistega“ (koolipoisid) Narva linna sisse
tunginud.

Ajaviimatult algas kiirrännak Nar-
va poole, et hulljulgeile sissetungijale
abiks olla ja linn vaenlastest puhastada.

Oli selge, kuuvalge öö. Umbes kell
0400 kerkisid silmapiirile ajaloolised tor-
nid, millede majesteetlikku rahu ei se-
ganud nende ümber toimuv segadus.

Jõudnud linna alevikku, Tallinna
maanteele, liikusime hanereas tee ääri
mööda, et vältida kaotusi, mis võinuks
tulla majadest tulistamisest. Turuplatsi
lähedal sattus dessant vaenlase salgaga
kokku ning võitlus algas.

Punased avasid pealetungijate pihta
tule püssidest ja kuulipildujatest. Vaa-
tamata sellele jõuti vastasele hästi läh-
edale, paiguti isegi kuni 10—15 sam-
mu. See hulljulge pääleminek löi vaen-
lase segi — ta hakkas taganema, kuid
püüdis vastu panna igalpool, kus see
vähegi kohane oli. Tekkisid siin ja sääl
tänavvõitlused, mis lõppesid vaenlase
linnast taganemisega üle jõe Jamburgi
suunas. Narva oli vallutatud.

19. jaanuar... Põrgulik öö oli möö-
dunud. Linn pakkus kurba pilti. Linna
elanikud olid virgunud nagu rõhuvast
painajast ja valasid rõõmupisaraid. Va-
bastajaid ehiti tänavail lilledega.

Järgmine „Õpilasleht ilmub
palvapäeva tõttu
8. MÄRTSIL

KÕIKI VAJALIKKE

KOOLITARBEID

leiate suures valikus

V. Ö. L. K. „ÕPISTU“

RAAMATUKAUPLUSES

VILJANDI, LOSSI 28

TEL. 74

*) „Missugusest üksusest? Kuhu lähete?“

* Major Ekström oli Soome vabatahtlike
I salga ülem Vabadussõjas.

MEIE SUUREGA OMA SULLEGA

Eerik Suviste, Akste

P.

RAHVUSLIPP KODUÕUE

Kaunistagem Eesti kodaj kolme koduvärviga, mille alla Eesti pojad ühiselt võiks kobnuda.

M. Lipp

Oli särav talve päev. Lapsed ruttasid parajasti koolist koju. Ka Saare talu perepojad Juku ja Ants marssisid oma kodutalu poole ning jutlesid.

Juku: „Meil peaks ilmingimata selleks Vabaduspäevaks rahvuslipp olema?“

Ants: „Tore mõte, kuulsite küll, kuidas õpetaja kõneles Vabadussõjast ja kangelastest, kes isamaa eest elu andsid. Meiegi peame neid austama ja mälestama!“

Juku: „Õigus, aga isale need kulud, mis talle tühistena paistavad, ei meeldi, kuid kas me ei võiks ise **omal jõul** ja nõul lippu soetada. Küll oleks pagana tore üllatus isale ja teistele Vabaduspäevahommikul!“

„Ja seda me teeme,“ kinnitasid poisid.

Õhtul läksid Saare poisid suuskadega väljale sõitma, õigemini küll nõu pidama.

Klapiti taskurahad kokku, sai ligi 3 kr., ja Juku, kes enam ei raatsinud oodata, lausus:

„Sest peaks aitama,“ ma lasen siit otse külapoe juurde ja vaatan hindu ning sobitan kaup, te minge koju ja ärge kellelegi sõnagi hingake.“

Õö. Kõik magavad. Seinakell tiksub. Kuid poiste voodist on kuulda tassist sosinat. Ants pärib Jukult „ekspeditiooni“ uudiseid.

„Ootand, mustlane, las ma räägin sulle loo otsani ära. Alguses näis tõesti nii jah, et jätta kaup katki. Kaupmees nõudis valmis lipust 4.75. Aga õnneks juhtus ka onu poodi. Küsis minult, et kas hakkad pulmi pidama, et

lippu ostad, ning kas isa rohkem raha ei andnud. Ei, isa ei taha ega tohigi asjast midagi teada: **meie** tahtsime talle Vabaduspäevaks üllatust valmistada. „Vaata mul üllatuste valmistajaid, aga noh, teile kulub lipp ära küll — suur talu tee ääres. Säh, siin on veel üks kroon lisaks, ostame ainult lipuriiet, ma viin oma poole ja lasen valmis õmmelda.“ Nii ütles! Tegingi siis onu nõu järgi. Ülehomme lähen järele.“

*

Lõpuks olidki asjad joones. Onunaine oli lipu lubatud ajaks valmis teinud ja nüüd seisis see poiste suur aare pappkastis sohva all peidus. Jäi veel üle varda muretsemise probleem. Juku võttis selle asja enda pääle ning kord ta küsis isalt: „Tead, isa, ega sa keela seda peenikest pedajat säält põllu äärest ta muidu ka varjab vilja ja...“

Isa katkestas teda, lausudes: „Aga noh, mis sa tahad tast siis teha, uueks ölekuhja latiks on ta liiga pikk?“

Juku: „Sinnagi kuluks ta ära, kuid luba ta kõige päält meile, eks sa siis pärast ise näed, kus tema õige koht on.“

*

Viimaks ometi tuleb see kauaoodatud Vabaduspüha hommik. Juku kuulatas voodis, kui kell lõi eestois viis. Kuulis, kuidas ema tõusis, tule üles võttis ja kööki läks. Isa tõusis samuti, süütas laterna ja läks välja — arvatavasti talli juurde: „Poisid, aeg on tõusta, üles,“ hüüdis ta. „Varanduslaegas“, sest see oli kõik poiste taskuraha neelanud, toimetati salaja välja õlerõugu sisse. Aga edaspidisest plaanist polnud juttugi. Perevanemad liikusid talitades õues ja nähes poisse varakult üleval, sunniti neidki tööle.

Hakkas juba valgenema, kui pere

asus hommikeinele. Söögi ajal hüüdis Ülo: „Vaadake, Laanekurul juba lipp üleval, aga meil veel ei ole, peaks...“ Kuid sai kohe kõrvalistuvalt Jukult müksu ribidesse.

Oleks ainult lauast ära saaks! Söök, sunnik, ei taha ka enam maitseda. Ja saadigi ära. Kui laud kraamitud, otsis Ants välja uue ajalehe, mille ta eelmisel päeval oli ostnud isa jaoks, et isa mõtteid muust ära juhtida. Kuna see, Iseseisvuspäeva erinumber oli suur, siis leidis emagi endale midagi meelepärast. Nüüd kadusid poisid nagu udu toast.

Varsti võis näha, kuidas 3 poissi ajasid värvaposti kõrvale lipuvarrast püsti, mille otsas lehvitas sini-must-valge oma laiu vööte. Isegi üks habetunud talutaat peatas maanteel hobuse, ning vaatas poisse — ise muheles: „Vaatand kus poisid, kohe ühisel jõul...“

Nii, nüüd oli siis lipp üleval, lipuvarras ise kõvasti heinaveo köiega värvaposti küljes kinni, kuna tõusva päikese kiired mänglesid valgekskooritud vardal. Lipp ise rabises tuules, ja hõljutas omi uljaid vööte poiste kohal, nagu tahaks ta öelda: siin ma lehvין isamaa auks ja vabaduse eest. Poisid ei jõudnud äragi vahtida, kui tore oli nende oma lipp.

Vaikust katkestas äkki reenagin, ja näe, onu sõitis nende poole, peatas hobuse posti juures ja kiitis nende ilusat lippu. Kära pääle tulid ka isa ja ema välja, kuid nähes lippu, kivistusid nagu soolasambaiks. Aga onu, kes oli vahe-

pääl hobuse õue lasknud, vastas: „Ja näed, vend, kus on ikka tublid poisid, miks sa mullu ei täitnud nende soovi, nüüd tegid nad seda ise, teinekord ära lase end nii rumalasti sisse vedada.“

Isa naeratas omaette ning lausus: „Kohe tunda, et poisid seisavad juba mehe eest väljas, just nagu meiegi paarikümne aasta eest.“

Päike sädeles poiste rõõmsail nägudel.

MEIE KIRJAKAST

Vaheajaga koondus nii suur hulk noorte kaastöid, et nende läbivaatamine oli tükk tööd. Ja kuna lehe ruum teeb sõela tihedaks, siis on paratamatult palju ka EI-töid. Ruumi kokkuhoiu mõttes jätame seekord EI osaliseks saanud tööd avaldamata.

T. Namm — Natüürmort, nali; K. Raig — nalju; A. Oja — Kastre, Mälestagem; T. Karma — Nõrk inimene; K. Peep — Ei valeta; K. Poltrago — Hää nõu; E. Jaagus — Lapsemõte; R. Pikson — Hunt, Pesupesija; Ü. Koitnests — Vabandus; E. Koppelmaa — Eit ja taat; A. Saar — Usuõpetus; E. Kirss — Lumi, joon. (kui saab klišeerida); I. Veermäe — 3 nalja; J. Haberland — Läbi Võrumaa; K. Ruut — 3 nalja; E. Ehrlich — 3 nalja; R. Ingelaid — Mäe poiste kättemaks; M. Kallaste — Tundra laul; O. Kaare — Talve lõpul; V. Sõber — Üks väikene rahvas...; B. Asur — Temal midugi ka; H. Leede — Hõissa, Kevadeigatsus, Ungarile; H. Juhkam — Vares; E. Erm — Jääl; U. Sampu — Pildike Petserist; T. Namm — Sadamas, Malemäng; A. Viirlaid — Nooruse hüüd; I. Ivand — Pliatsijoon; P. Mets — Toom talvel; L. Tuur — Kõik taevad laulvad; H. Koppel — Lõkkeõhtu; V. Lepik ja H. Lääts — nalju; H. Kolt — Keelatud lõbu, Suusasport — JAA. Selkorral oli saadetud ka palju pikemaid töid, nende kohta hiljem eraldi.

Nii palju on olnud juttu FAIR PLAY'st. Ometi tabad ikka jälle kedagi, kes tahab ehtida end võõraste sulgedega ja esitab oma nime all võõra töö! Piinlik. Ja seda teravamini hindavad noored ise niisugust asja, sest tihti saabub kirju, kus juhitakse jällegi tähelepanu sellele. On eksinud see ja see, töö on pärit säält ja säält... Nõnda. Kuid seoses Vabaduspäevaga märkame veel midagi. Saabunud luuletusi on keni, kuid vilksab taoti nutulaule orjaajast. Milleks kõnelda sellest. Nüüd on aeg ise uhkelt kaela kanda, ja matta vahepäälne kurb aeg. Meie, eestlaste ajalugu ei alga ometi orjaajaga. Meenutagem pigem uljaid vana-vabaduse aegu, teadkem, et meie soonis on ülla käskija verd!

„Õpilaslhe“ vanu aastakäike on vähe ja järgm.: VI aastak. kr. 1.00; V aastak. kr. 1.00, IV ja III aastak. (mõned nr-d puuduvad) à kr. 0.50. II ja I on ammu otsas. Tellida saab talitusest.

Mitmed on küsinud tingimusi kaastöö kohta — vaadake ometi seletus „Õ“ nr. 6. Varjunime all ju esineda võib, kuid olgu meil pigem julgust teha midagi oma täie nime all, täie vastutusega.

Edasi on küsitud tingimusi mõistatusnurga kaastöö kohta. See ei käi võistlustööde alla, ega ole ka tasuline.

Paljud on liialt mures ka oma varem (aasta või aastategi eest) saadetud ja avaldamata tööde pärast. Mis ei mahu lehte, — ega saa sinna midagi teha. Ja iga päev toob uusi töid hulgani — ja vahest paremaidki. Ega ole teil endalgi hää meel näha oma nime all töid, mis ilmselt kannavad veel „rohelist“ pitsert, sest vahepääl on teilt ilmunud juba kõrgemagi tasemega palu — eks! Ja tagasimineku —?

Kahjuks ei saa toimetuse avaldada lähemaid puudusi iga saadetud töö kohta, miks ta just ei sobi. Töid on ju nii palju, et siis lehte muud ei mahukski. Jälgige ilmunud töid, leidke ja arvustage ise. Muide, aeg-ajalt vihjame meiegi ühele-teisele (nagu tänagi eespool).

NOORED ÕHUKANGELASED

LENNU-
PÄEVAL

Päätükk lähemal ajal ilmuvast lennunduse käsiraamatust „Lennuaabits“.

Nurmetul viidi hobune koolimaja juurde talli ja poisid asusid ühel jõul koor-
mat lahti harutama. Siin tuli neile vastu onu Ants, keda poisid suurest häämee-
lest indiaanlaste sõjakisaga tervitasid. Pakid lennuväljale kantud, asuti ühes
koos nõu pidama. Siis poisid seadsid oma lohed, lohesulased, langevarjud,
montgolfierid, konfettipakid, mudellennukid jne. korda, ja jõudiski paras silma-
pilk esimese ülesande teostamiseks. Päätegelane oli siin Madis kui kõige pikem
poiss. Nimelt tuli lasta õhku suur montgolfier, mille küljes rippus suur plakat
pealkirjaga „TULGE NURMETU LENNUPÄEVALE“. Montgolfier täideti vesi-
nikuga, sojendatud õhk ei oleks suutnud siin ülesannet täita, ja nii, et tema
erikaal ühes plakatiga oli õhu erikaalust ainult veidi väiksem. Ilus kirev mont-
golfier maitseka plakatiga tõusis umbes 150 m kõrgusele ja paras tuuleõhk kan-
dis selle kutsuma peokülalisi.

„**SEE ON VIST KÜLL VIIMASEPÄEVA MÄRK!**“ ohkas Soorinna vana-
ema, nähes taeva all sarnast koletist. Soorinna noorsugu kiirustas riietumisega,
et mitte jääda hiljaks lennupeole. „Koletis“ hõljus edasi üllatama ja õhutama uusi
peoletulijaid.

Lennuväljal üllatas külalisi hiigla kastlohe plakatiga: „**TERE TULEMAST!**“
Peokülaliste meeolu aina tõusis. „Vaata, mis meie võime!“ mõtlesid poisid ja
vaatasid uhkustundega Jaani, kes oli ametis lohe tõmbenööri hoidmisega. Jaan
oli ju selle numbri leiutaja, suure lohe ja plakati valmistaja.

Rahvast aga kogunes ja kogunes. Tuldi veoautodega, jalgratastega, hobustega
ja jalgsi. Mitugi neist ei saanud muust kõneldagi kui peole kutsujast „õhuelu-
kast“. Poiste juurest möödusid parajasti kaks peolist, kes kohtasid samas tuttava-
tega. „Noh, Jüri, ei tunne enam äragi või!“ hüüdis üks. „Mis ma siin enam
sind tunnen, siin ju ilmaimesid näha. Näe, sääl see praegu istub ja liputab saba.
Tea mis vägi teda sääl peaks hoidma?“ Sellele vastas kohe teine: „Meil juba tükk
aega tagasi käis sepeliin, pikk kiri sabas. Selle kirja pärast siia tulimegi.“ — „Või
Sepa Liine jooksis, kiri sabas!“ imestas teine. Rohkem meie poisid ei kuulnud,
sest peolised läksid edasi, jättes poistele lõbusa tuju.

Poiste ettekannete jaoks oli aeg jäetud lennupeo kava lõpul, kui lennukid enam
ei lennanud. Lohede tõmbenöörid võinuks õhus vigastada lennukeid.

Joosep pidi aga veel näitama oma osavust peokülaliste üllatamisel. Sääl ta
toimetaski oma lohesulase juures. Onu Ants tõi paki paberilehti. Need pandi
lohesulasele koormaks ja mõnusast tuulest tõugatud libises lohesulane mööda
lohe tõmbenööri üles.

„Vaata aga vaata, lendab kui liblikas!“ hüüdis keegi peolistest. Kõik vaatasid
üles ja unustasid suud imestusest lahti, sest „liblikas“ sulges tiivad, lasi musttu-
hat kirevat lehte lendu ja laskus alla küsima uut tööd. Tuul kandis paberilehed
otse vaatajate hulka. Neid püüti ja loeti. Sääl oli tulusaid õpetusi, kuidas kaitsta
end õhurünnaku puhul.

Orkester hakkas mängima avamarssi ja Jaan ruttas lohe mahakerimisega. Varsti
tõusid õhku lennukid ja purilennukid. Küll need tegid õhus imet! Lennati sel-
jali ja küljeli, tehti sõlmi ja muid lennuvõtteid.

ET POISID VÕIKSID LENNATA LENDURITEGA kaasa, muretses Onu
Ants poiste vanemalt ja lendureilt loa. Oi, seda rõõmu, mis nüüd poisse valdas!
Elamusest jätkus poistel veel kauaks rääkida. Kõige rohkem imestasid poisid,
kuidas nemad suplesid selles ülalt vaadatuna nii väikeses loigus, nagu Põdrapõllu
Suurjärv, või kuidas mahutakse elama tikutoosidena näivatesse majadesse.

Lennud lennatud ja kõned kõneldud, tuli järg jälle poiste kätte. Nüüd oli tegevuse korraldajaks Madis kui salga päalik. ONU Ants andis Madisele kõnetoru, et korraldused oleksid paremini kuulda. Nüüd liikus Madis lennuväljal nagu kindral, jagades käske ja juhatusi.

Esimenesena sai Jüri käsu näidata oma võimeid. Jälle tõusis lohe, jälle ronis lohesulane mööda tõmbenööri, mingi pakikene kaasas. Jõudes paraja kõrguseni vabastas lohesulane paki. See kukkus alguses kivina, kuid korraga suurenes ja jäi nagu rippuma õhku. „Või sinna kohta on nagi löödud,“ arvas keegi. Aga ei olnud nagi, oli hoopis langevari ja sellel allahõljuv nukk. Üldiste rõõmuhüüete saatel maandus nukk külaliste juures. „Vaata poissel!“ imestas jälle keegi. „Viimaks hüppavad ise taevast alla.“

„**JÄRGNEB LOHEDE PARAAD!**“ pöristas Madis kõnetoruga. Vile märguandel tõusis õhku lohesid, küll punaseid, küll kollaseid, küll kirjusid. Neid oli nelinurkseid ja hulknurkseid, linnu-, looma- ja liblikakujulisi, sabaga ja sabata. Üks püüdis ikka teisest kõrgemale. Taevaalune oli sõna tõsisel mõttes kirju. Madis andis Aadule mingi käsu. Aadu rakendas omakorda lohesulase ja kui see kirjude lohede hulka puistas värvilist paberisadu, oli üldpilt veelgi toredam.

Vahepääl oli keegi külaline avaldanud arvamist, et üleval, päikese lähemal on vist küll soojem, kui siin all. Seda kuulis Lembit ja jooksis ruttu koolijuhataja juurde, paludes luba kasutada kooli miinimum-maksimum soojamõõtjat. Koolijuhatajalt soojamõõtja saadud, keriti lohed alla, lohenöörid jätkati kokku ja kõige suurema lohe külge kinnitati soojamõõtja. Nüüd läks lohe soojamõõtjaga nobedalt üles. Umbes 200 m vahemaadega seoti nööri külge veel lohesid lisaks. Nii jõudis soojamõõtja peagu 1 km kõrgusele. KUI lohed maha võeti, võidi teha kindlaks, et üleval, päikese lähemal, ei olnud soojem, vaid jahedam kui maas. Öhu-soojuse vahe oli tervelt 2,8 kraadi.

Nüüd Endel tõi veel lagedale 10 vibu sitketest Põdrapõllu kadakatest, igaüks 5 noolega. Vibud tahtis Endel jagada soovijatele tabamiseks noolega laskuvat langevarju. Samal ajal lasti üles lohe ja lohesulase kõigi üllatuseks 10 langevarju. Kütid olid tõesti osavad, tervelt 6 langevarju „tulistati“ alla.

Endli ettevõtte meeldis publikule seevõrra, et paluti veel korraldada midagi, kust ka peolised saaks võtta osa. Madis mõtles veidi ja saatis peagi Jüri lähedasse poodi. Jüri oli pea tagasi ühes kaenlatäie vihikutega. Madis hakkas pöristama läbi kõnetoru: „Nüüd lugupeetud peolised, õpetan teile mängu, mida saate mängida kõik. Soovijaile antakse vihikuleht, sellest palun teha nool, nagu see kõigile tuttav kooliajast. Samal ajal riputavad poisid paberipoognad, millel auk keskel, puie külge. Püüdke nooled lennutada läbi nende aukude.“

Mängu kestel Madis laotas lennuväljale paberipoognatest nelinurga. Põdrapõllu poisid pidid ju kava kohaselt pidama omavahelised õhust pommitamise võistlused. Asi ei olnud aga sugugi hirmus. Lohesulasega saadeti pommi mudel üles ja see vabanedes langes vihisedes alla. „Pommitajal“ tuli arvestada lohesulase kõrgust, tema asukohta märgi suhtes ja tuule suuna mõju „pommi“ lennule. Poisid olid, nagu, näha, tublisti harjutanud ja päälle paari kolme ebaõnnestumise hakkasid „pommid“ pihtama. Võistlused võitis Jaan, kes omandas onu Antsu poolt väljapandud auhinna.

„**MATK ÜMBER MAAILMA**“ oli järgmine mäng. Mudellennukitega tuli „lennata“ ümber väljaku ja sääljuures pidi mudellennuk maanduma teataval arvul „aerodroomidel“, mida tähistasid mahalaotatud paberipoognad. Mängust sai korraga osa võtta 20 inimest, sest rohkem ei olnud mudellennukeid. Esimene mäng lõppes kümne minutiga. Selle võitis Jõepere Karla, kelle mudellennuk maandus mängu kestel 29 korda.

Järgmise mängu ajal oldi juba mänguga vilunud. Teati juba, kuidas seada mudeli juhtpindu ja juhtida lendu. Nüüd võitis mängu Soorinna Mikk, kes jõudis „ümber maailma“ juba 4 minuti 28 sekundiga. Palju huvi pakkus hallpää kingsepa Jüri „matk“. Jüri juhtis ja sihtis oma mudellennukit nii hoolega, et tema „matk ümber maailma“ lõppes ainult 14. maandumisega. Põdrapõllu poisid tunnistasid Jüri „omaks meheks“ ja viisid Jüri kätel tema istekohale. Järg lk. 14

64 ruutu

MALE AVANGUD

Kuidas alustada mängu? Selle küsimuse kallal juurdleb tihti algaja. Kuid palju on ka neid, kes mõtlematult teevad oma avangkäigu. On see siis nii tähtis, et selle kallal tuleb mure püüda? Jah! Oleks ekslik arvata, et avang ehk esimene käik mängus ei oma mingit tähtsust. Kogu mängu saatus oleneb palju esimesest käigust. Ei tohi iialgi mängu alustada nii, et vastasel avaneb juba mängu algul võimalus kuningale kallaletungiks. Maletaja, kes avab esimesena mängu, peab silmas pidama, et ta omaks parema seisuga, kui seda suudab teha vastane. Tuleb hoida silmad lahti, et mitte asjatult ohverdada vastasele oma tagureid tühistise etturi vastu või isegi kinkida lipp eimillegi eest. Malendite tugevust hinnatakse järgmiselt: ettur — 1; oda — 3; ratsu — 3; vanker — 5 ja lipp — 10. Etturi väärtus suureneb sedamööda, mida lähemale ta jõuab vastasmängija tagurite väljale, kuna ta sinna jõudes ülendatakse lipuks. Sellest näete, et isegi ettur, kel oma algkohal on väärtus peagu 0 võib enese väärtuse tõsta 10-le.

Partii algseisus on liikumisvõimelised ainult etturid ja ratsud, kuna teiste tagurite antakse vaba väljapääs etturi nihutamiseks. Mida kiiremalt saab tagurid tuua mängu — seda parem.

Millise etturiga alustada siis partiid, kuna neid on ju tervelt 8? Kogemused on näidanud, et see mängija, kes suudab vallutada malelaua tsentri ja hoiab selle kestvalt oma valduses, võidab ka enamail juhtudel partii, kui mäng normaalselt areneb. Seega oleks kõige kohasem alustada mängu tsentri- ehk kesketturi käiguga. Missugused väljad moodustavad siis tsentri? Need on e4, e5, d4 ja d5.

Kuidas siis mängida, kui käigud on nii kardetavad? Kuid ega see asi nii hull olegi, kui ainult pisut mõelda ja tähele panna ning katsuda taibata vastase kavatsusi tema käikudest. Ja mis veel tähtsam — kui osatakse **vangerdada** õigeaegselt, midu muutub tihti seisukord raskeks, kuna vastasmängija armutult juba mängu alul tükkib ründama kuningat. Et vangerdus on mõeldud just kuninga kaitseks, s. t. kuninga ohutusse paika toimetamiseks, tuleb sellele pöörata erilist tähelepanu. Kuid tihti võib juhtuda seda, et vangerduse takistajaks on kuningal ees e7-l asuv ratsu või oda, mil-liseid tagureid kuningas vastase ründamisel peab kaitsma. Täheleb, et peab kindlasti otsima nende kaitseks teisi võimalusi ja anda kuningale võimalus vangerdamiseks enne, kui seda suudaks takistada vastasmängija.

Usun, et paljudki teist sooviksid teada, kuidas toimub siis tõeline malepartii. Kuna tunnete juba malendeid ja nende käiguvõimalusi, võtke malelaud, asetage sinna malendid ja jäl-gige alltoodud kirjeldust, tehke oma malelaual

kaasa kõik käigud, mis kirjelduses antud. Nii saate jälgida mängu käiku piltlikult ja kontrollida ühtlasi ka oma oskusi. Kindlasti tärkab teie arvustaminegi, kui leiate, et mõnigi käik teie arvates võiks olla teisiti. Kuid see partii on mängitud meistrite poolt, kes on juba ette-nägelikud vastase käikudes. Kui kogunud män-gija leiab, et mäng tema kahjuks kipub kuju-nema, siis alistub ta meelsamini vastasele. Al-gajad aga mängivad edasi suure innuga ka siis, kui juba lipp on langenud ja loodetakse võitu ilma selle tugevaima malendi kaasabit. Ja see ongi mõnikord võimalik — kuidugi jälle ainult algajate juures. Ärge aga kippuge män-gima ainult hää lootuse päale, vaid alistuge, kui vastasel on palju paremad väljavaated võidule.

Järgnev partii on mängitud Marorzy (valged) ja Bernsteini (mustad) poolt.

Valge avas partii kuningaetturiga e2—e4, avades tee kahele tagurile — lipule ja odale. Nagu teate, on tagurid kui võimsamad malen-did tarvis mängu tuua nii ruttu kui võimalik. Lipp valitseb selle käigu tagajärjel diagonaal-selt 6 välja alates e2 kuni h5 ja oda e2 kuni a6. Kui nüüd mõni vastase malend peaks sat-tuma nende tulepiirkonda, siis on valgetel või-malus seda malendit hävitada.

Must vastas valgete käigule sama käiguga e7—e5, andes oma taguritele sama vabaduse kui valgegi.

Valge arendab oma mängu nüüd ratsuga Rg1—f3. Selguse mõttes märgime käigud numeratsiooni järjekorras. Tehtud oleks seega kaks käiku:

1. e2—e4	1. e7—e5
2. Rg1—f3	2. ....

Seni kui selgitame valgete käigu tähtsust, märgime mustade käigu kolme punktiga, kui aga selgitaksime musta käiku, märgime punktidega valgete kohta.

Nüüsiis — miks käis valge ratsuga just väl-jale f3 ja mitte e2-le või h3-le? Kui valge oleks viinud ratsu väljale h3, siis oleks ta seega tunduvalt piiranud oma ratsu liikumisvõimalusi, kuna sellelt väljalt ratsu oleks saanud edasi liikuda ainult kahele väljale — kas f4 või g5. f3-elt on ratsul võimalus liikuda aga neljale väljale (d4, e5, g5, h4). Võiks käia ratsuga ka väljale e2, kuid siis poleks üldse olnud mõtet teha käiku etturiga, sest ratsuga suleksime ikkagi lipule ja odale väljapääsu. Ja nagu näete, oli valgel ratsul ka oma põhimõte käiguks väl-jale f3, kuna ta säält võimeline on järgmisel käigul tabama vastase etturit väljalt e5.

Kuidas kaitsa siis rünnatud malendit? Sel-leks on 4 võimalust: 1) kaitsa mõne teise malendiga, 2) lüüa ründaja malend, 3) asetada mõni oma malend rünnatava ja ründaja ma-lendi vahele või 4) minna lihtsalt eest ära. Kuid must ettur pole praegu võimeline liiku-ma, sest valge ettur on tal tõkkeks ees. Sa-

ILLUSTREERIMISVÕISTLUSE TULEMUSED

Jõulunumbris väljakuulutatud illustreerimisvõistlus on lõpul. Tulemused on küllaltki tähelepanuväärivad ja näitavad meie noorte huvi ning annet kujundamise alal.

Kuid asja juurde: võistlustöid saabus toimetusele 104 — 51 autorilt ja hääletuskuponge tuli kokku 228! Aitäh, huvi eest. Toimetuse arvamuse tööde ja tulemuste kohta leiata teisalt Agu Peerna sulest, kuid mida ütleb siis jumalahääl, s. t. rahvahääl:

Rahvahääle järjestuse kohaselt on pilt järgmine:

I kohal töö nr.	üks	—	104 häält, autor
II	neli	—	61 S. SOLON, Tartu
III	kolm	—	56 HELMI VINT, Narva
IV	üheksa	—	35 E. PIHU, Tallinn
V	seitse	—	44 H. VINT, Narva
VI	kuus	—	43 E. VARBLANE, Nõmme
VII	viis	—	44 M. UUSTALU, Pärnu
VIII	kümme	—	67 B. TOMBERG, Nõmme
IX	kaks	—	36 M. UUSTALU, Pärnu
X	kaheksa	—	132 MAIMU TUUR, Anna

Toimetus õnnitleb autoreid ja tänab hääletajaid.

Pilk hääletarvule võib mõndagi lugejat hämmastada: kuidas on viimasele kohale tulnud rohkem häáli kui teisel. Asi on lihtne. Pidagem meeles, et meil oli kupongil määrata iga töö koht 10 seas ja hääletajaid oli 228. Ja oli hääletajaid, kes pidasid parimaks tööks ka nr. 8.-t, mõni 10. jne. Parimal juhul, kui kõigile meeldinuks üks ning sama töö, saanuks see 228 häält, kuid kõrvalvõistlejate tõttu hääled kiljustusid ja kohale tuli töö, mis sai omal kohal **kõige rohkem** häáli. Nüüd pilk arvudele ütleb seda, et mida suurem arv, seda **kindlamini ja üksmeelsemalt** on töö oma koha pälvinud (nagu I, X, II, III koht jne.). Väikesem hääletarv (IV kohal 35 jne.) näitab aga, et säääl on olnud mitu tõsist võistlejat, kellele osa häáli langenud, ja koha määramine pole olnud **nii üksmeelne**.

Preemiasaajate nimekirja avaldame järgm. „Õpilaste“ numbris.

Agu Peerna

VÕISTLUSTÖÖD MEISTRI TULES

Joonistuste võistluse tulemused näitavad võistlejate erksat huvi ja hääd tahet. Komistuskiviks saab ainult **joonistustehniline** külg. Sulejoonistus eriti on selline tehnika, et ta algajalt nõuab suurt hoolt, korralikkust ja kannatlikkust ning ainult meistrit lubab ka n. ö. „kriitseldada“. Et joonistus saaks ilmekas, peab taipama õieti jagada musta

ja valget, peab ettevaatlikult käsitlema musti peenjooni. Peab töötades mõtlema ette, et joonistuse ilme klišee valmistamise puhul muutub, (kui joonistust vaja on vähendada 2 või enam kordi), ja et nii siis klišee äratõmbelgi kõik oleks selge ja „loetav“, mis loetavana tahetakse teistele näidata. (Joonistades on kasulik aegajalt pooleli tööd uurida

vähendava läätsega — kas või binoklist „tagurpidi“ vahtides — nii näemegi teda nii, nagu ta võiks paista trükituna).

Kujundamine, s. o. joonistatavate esemete j. m. välisvormi andmine on joonistaja enese **isiksuse osa** ja sellepärast ei ole siin reegleid — kuidas just teha — otstarbekad. (Vaadelge näit. meie karikaturiste, kuidas keegi neist kujundab inimesi, loomi, esemeid! Kes vaatlejaist vähegi vilunud, see tunneb juba kujundamisviisist ära iga autori, ilma et tal allkirja või tegijamärki vaja oleks otsidagi!). Joonistamisvõistlusest osavõtjad muidugi on alles kõik kobamisi käijad kujundamise radadel. On ju tavaline nähe, et õpilased I—III õppeaastal joonistavad, s. o. kujundavad (asjatundja arvates) hoogsalt, julgelt ja huvitavalt; vanemaks saades aga hakkavad enese võimetes kahtlema, ja kui siis midagi tehakse, kipub arglikkus muutma töid „kuivadeks“.

Sirvides kokkusaadetud joonistusi, märkasin, et eranditult „kurja vaeva“ on nähtud jääkaru päa ja püssiga sihtmishoiaku kujundamisel. See aga ei riku asja kuigi palju, kui joonistustehni-

ka on korralik. Kunstilises üldilmes kaalub palju tehniline käsitus, vähem aga sisu või tühised detailid.

Hinnates „Õpilaslehes“ ilmunud joonistuste sarja omalt poolt, tõstaksin esile: **nr. 1** — maaliliselt üldilmelt mõjukam; **nr. 5** — huvitavam, kui paremini koostatud ja enima enesekindlusega kujundatud töö; **nr. nr. 7 ja 10** — hääsulejoonistuse tehnikaga, kuigi viimane kannab mudelpildi liig täpse kasutamise ilmet.

Neile lisaks on ka veel avaldamatu te tööde hulgas päris häid joonistusi: **H. Moks** — väga hääsulej. tehnika; **V. Sarapuu** — mind võlub ta lapselikult julge kujutlemise ja kujundamisega terves oma sarjas, kuigi tehniliselt vilumatu; **H. Vassar** — mehine joon, huvitav omapärane kujundamine, mis tuletab meelde vanu puulõikeid. Siis nimetaksin veel **H. Oja**, **J. Lillemäe** ja **A. Rõõmusoks**a häid pliiatsijoonistusi ja **J. Merila** huvitavat tuššijoonistust.

Lõppsõnaks: **julgust** ja tööindu kõigile sel korral vähemedukaile — ka läbikukkumiste kogemused vormivad meistreid!

Agu Peerna

Kui kõik korraldatud, tuleb juba tegelda ainult tumepunase tule juures.

Pankromaatiliste plaatide ja filmide tarvitamisel aga, kas päris pimedas või tumerohelise tule juures. Avanud kasseti ja välja võtnud plaadi või filmi, paneme selle emulsioonikihti (läiketu, tuhmi pinnaga) ülespoole ilmuti vedelikku. See sissekastmine peab sündima võimalikult üheaegselt, et plaadi kiht ühtlaselt korruga kattuks vedelikuga, vastasel korral võivad ilmutamisel tekkida laigud. Et seda teha, hoitagu vann enne servi, pandagu plaat ühte otsapidi ilmutisse ja lastagu siis vann tagasi lauale, ning kallutatagu kohe vanni kergelt ühelt küljelt teisele.

On soovitav, et vann kohe kaetaks, kas papitükiga või teise vanniga, sest plaat on valgustundlik isegi punase tule suhtes eriti ilmutamise protsessi algul.

nähtavaks tulevad keemiliste vedelikkude n. n. **ilmutite** toimetel.

Seda valguse mõjul aparadi objektiiviga läbi joonistatud nähtamatu pildi nähtavale toomist kõigi eel- ja järeltoimingutega nimetame lihtsalt **ilmutamiseks**.

Ilmutamisel muutub tugevasti valgust saanud hõbeda ühend mustaks, aga vähem valgust saanud kohad muutuvad vähe ehk üldse mitte. Selline pilt võrreldes loomuliku pildiga on ümberpööratud ja ebatõeline, millepärast seda nimetatakse **negatiiviks**. Tõelisusele vastavat pildi kujutust aga nimetame **positiiviks**.

Negatiiv võimaldab meil pildi paljundamist määramatul arvul.

Nüüd ilmutama!

Et ilmutada, peab meil olema pime ruum ja punane tuli. — Kel pimedat ruumi ei ole, saab seda teha õhtul kuskil toanurgas aknast eemal. Tuli peab olema tumepunane (mida tume-

Poistel oli veel uus ülesanne, lasta õhku lõpptervitus peolistele. Nüüdki lasti õhku montgolfier plakatiga. Plakatil oli päalkiri „NÄGEMISENI TULEVAL SUVEL“. Pall, täidetult vesinikuga kerkis õhku. Esmalt kandis tuul selle otse loodesse, kuid jõudes kõrgemale, hakkas pall liikuma tagasi kagusse.

„Tuul muudab suunda,“ arvati. „Tuleb teisi ilmu.“ Aga koolijuhataja seletas kõnetoru kaudu nähtuse põhjuse: „Siin on tegemist vinudega. All liigub jahedam õhk merelt maale, ülal soojem maalt merele. See nähtus ilmneb sageli mererannikul.“

Nüüd alles tuli Jürile meele, et tema lubas vanaisale teatada, kuidas lennupäeval läheb. Oli kokku lepitud, et kui hästi, siis Jüri laseb õhku pika lookleva sabaga lohe. Kui aga halvasti, siis hoopis ilma sabata lohe. Vanaisa pidi oma pikk-silmaga siis Põdrapõllult vaatama, kuidas poistel läheb. Vanaisa oli noorena olnud merimees ja seepärast oli temal veel mälestusena pikksilm alles. Jüri asus lubadust täitma ja peagi tõusis õhku lohe imepika sabaga.

Õhtul pidi olema Nurmetu rahvamajas pidu. Onu Ants muretses poistele load peole jäämiseks. Lembitu isa lubas hobuse ja osa „koormat“ koju viia. „Ole aga ettevaatlik, ära kraavi sõida!“ hoiatas Lembitu isa. Isa naeratas ja lubas olla küllalt ettevaatlik. Poisid lubas Onu Ants omal autol viia koju.

Hämarus. Elektrilampe seati juhede külge ja tehti muid ettevalmistusi. Pimedatulekul lasti lohe õhku. Kui Onu Ants juhede otsad ühendas oma autoga, süttisid korraka õhus mitmevärvilised tuled. Kõige kõrgemal olev tuli vilkus. Kes oli tuttav morse tähestikuga, see võis lugeda, mida lohe „rääkis“. Siin on see jutt:

... / . - - - - / . - - - - / - - - - // - - - - - . / - - - - - . / - - - - //

Samal ajal valmistasid ülejäänud poisid Onu Antsu juhatusel peolt kojuminejaile viimast üllatust, „hulkuvat tähte“. Selleks kasutati montgolfieri, millele kinnitati külge taskulambi patarei pirniga. Pääle selle veel kiri leidjale nagu kirjeldatud eelpool. Montgolfier lasti õhku ja tõesti libises mööda tähtistaevast hulkuv täht kõrgel üle maade ja metsade.

29 (86)

dam, seda kindlam). Enne ilmutamist tuleb valmistada:

1. **Ilmuti vann** — a) lahjendada veega tarvilik osa ilmutit nii, nagu iga ilmuti kohta see märgitud olgu; b) mõõtmine olgu kaunis täpne, kel võimalik, muretsegu selleks n. n. mensuuri, aga hädakorral saab ka hariliku silindrikujulise klaasiga läbi.

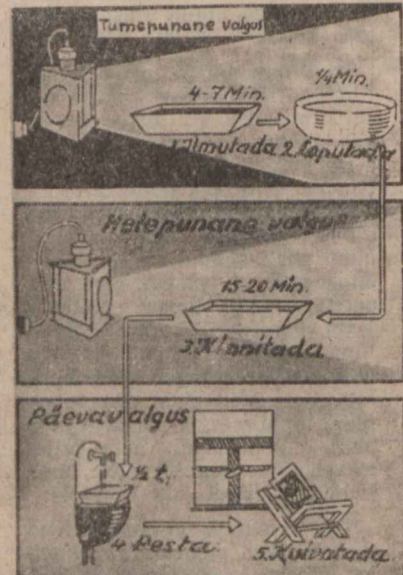
2. **Veenõu** — kus pääle ilmutamise lõpetamist plaat või film läbi loputatakse.

3. **Kinnituse vann** — kus loputatud film või plaat ära annab valgustamata kohtadelt hõbeda ja seega muutub läbipaistvaks, ühtlasi aga ka valguskindlaks, s. o. mitte valgustkartvaks.

ILMUTAMINE

Ilmuti vann seisku vasakul käel (alati, et pimedas ei juhtuks eksitusi), võimalikult valgusest eemal; selle kõrval paremal olgu veenõu ja veenõust paremal alles kinnitaja vann.

30 (87)

Pilt näitab kuidas ja millises järjekorras toimub ilmutamine.

NOOR SANGAR

Rindestaabis oli täna elav tegevus, kuna oli saabunud hulk uusi mobiliseeritud noori vabatahtlikke, kelle ainsaks sooviks oli isamaa päästmine. Riietus oli igapäevaelu väga kirev: siin seisis noormees isa säarikuis ja vanas kasukas ning jänesenahkses läki-läkis; sääl istus keegi vanas palituräbalas, kuna üks oli vanas sõdurisinelis ja ratsaniku pükstes. Ka relvad, mida paljud vabatahtlikud olid kodunt kaasa toonud, olid mitmesugused.

Vabatahtlike hulgas paistis kõigile silma sihvakas koolipoiss. Tema nägu oli kurb, olgugi, et püüdis näida mehisenena. See koolimütsis noormees oli Laanemäe Andu, talumehe poeg. Vend sai tal juba ühes esimeses lahingus surma ja Andu tuli nüüd ise.

Küla, kus vaenlane asus, võeti viimastelt ära suuremate raskusteta. Selle ülesande sooritas päämiselt noorte vabatahtlike rühm. Siia kuulus ka Laanemäe Andu, kes alustas selle lahinguga seiklusi Vabadussõjas. Andu oli ju see, kes osava lasuga hävitas punaste kuulipilduri. Ja enne kui teda jõuti asendada, hiilisid meie mehed püssitulest hoolimata külale lähedale, piirates ta ümber. Vaenlane sattus segadusse ja põgenes korratuses, loopides maha kõik käesjuhtuva.

Andu nimi sai juba esimese lahinguga nüüd rühmas kuulsaks.

Andu sammus aga oma sõjateel võidukalt edasi. Iseäranis osav oli Andu luuretel. Ta käis salaja vaenlase rindest läbi ja kogus teateid. Andu nimi oli ohvitseride peres tuntud ja hinnatud.

Vaenlane oli surutud juba Eesti piiridest välja ja nüüd löödi ägedaid lahinguid Läti pinnal. Rasked olid võitlused, sest vaenlane oli end mitmel pool tugevasti kindlustanud. Viimaks jõuti välja ühe läti mõisani, mida kaitsesid tugevad punased läti küttide polgud, palju venelasi ja hiinlasi. Ka ei puudunud sääl patareid. Eestlased ei julgenud säärast kindlustatud kantsi vallutada minna, teadmata sõjaväe arvu ja jaotust.

Andu riietus talupojana ja läks luurele. Ta sammus mõisa valvepostil oleva sõduri juurde ja hakkas sellega juttu puhuma, rääkides, et ta tahtvat ka punaste polku astuda. Vahisõdur, suur lobiseja, ütles jutus kõik, mis Andule vaja, ja soovitas ka sõjaväkke astuda. Andu ütles, tal olevat ka sõber, kes tahtvat samuti tulla. Tema tulnud, ette maad kuulama ja läheb nüüd tagasi sõbra järele. Andu tegigi kiiresti minekut, ilma et sõdur teda oleks takistanud.

Küllalt kaugel valvepostist, istus ta kivile ja asus saadud teateid paberile märkima. Olles ühe paberi juba täis kirjutanud, tasku voodri vahele pistnud ja teisele paberile andmete märkimisega alanud, kuulis ta enda lähedal korruga hobusekapjade plaginat ja läti keelset hüüdu: „Käed üles! Olete sisse piiratud!“ See oli läti küttide luuresalk, kes oma tegevuselt tagasi tuli. Ilma, et Andu midagi oleks saanud teha, kisti ta käest paber ja püss.

Mõisas viidi Andu punaohvitseride ette ja ulatati ühtlasi viimastele ka Andu käest võetud paber. Andu ise aga vaikus rahulikult. See ärritas ohvitseri ja nad käskisid teda üksikusse kongi kinni panna ning õhtul maha lasta.

Järg lk. 18

Nurk Vabadussõja Muuseumist Tallinnas.

Seinal Vabadussõja juhtide pilte

Värdis kivi:

SUUSAVÖISTLUSED.

Kallis onuke!

Ma ei hakanud Sulle kohe ennem kirjandit tegemagi, kui kauplesin enesele poest terve karbi sulgi. Mul on nii palju uudiseid, et ega üks sulg vastu pea! Ega puudunud enam kedagi, et oleksin varsti saanud maailmatuma kuulsaks olümpiameheks, aga — hakan päris otsast pääle!

Tead, eelmisel pühapäeval olid Kaitseleidiu ja Noorte Kotkaste suusavõistlused. Mul elab üks sõber, või onupoja ristiema õepoeg kah sääil uhiuues linnas ja tema kirjutas, et tulgu mina omanurga meestega koos sinna. No oli ike vaeva selle minekuga! Isale rääkisin kolm tundi, alles siis sain luba. Pidin töötama, et toon ise kõik oma kondid ehk tugivärgi õhtul tervelt koju, et kaela pidi rongi alla ei jää, et koerust ei tee jne. Siis võidsin suusalauad külmailma määrendiga hästi sisse, sest väljas oli parajasti krõbe külm. Õhtul astusin veel ühe äraütlemata meeleheitliku sammu — läksin priitahtlikult sauna, sest kartsin, et isa muidu ei luba võistlustele minna.

Õsel ei saanud kuidagi und, ikka mõtlesin, et tuleks juba hommik ja saaks minema — jään viimaks rongist maha. Hommikul siis asusin teele jaama — suur leivakott seljas. Ajasin küll vastu, et ega ma süüa ei tahagi, aga tädi ütles, et värske luhvti käes võtab noore inimese seest heledaks. Saigi mulle siis nii suur toidutagavara ehk sahver selga, et terve meie valla võistlejate saatkond ehk saadetis sai sellest sõõnuks.

Nojah, sahistasin siis jaama. Meie meena oli juba koos. Varsti tuli ka rong ja sõit läks lahti. Sõidu eest raha ei tulnud maksta — meil olid liitrid. See ei ole mitte piimaliiter ega muu algkoolne mõõdustik, vaid paber, millele märgitsetud, et võid aga sõita nii ja nii kaugele — nagu härrapoeg!

Sõbramees oli mul jaamas vastas. Koos tegime retke võistluspaigale. Sääil askeldasid pritsimehed ja muud asjamehed. Võistlus pidi kohe algama. Tahtsin kah „kihvti“ mängida ja meldisin end võistlejaks. Noortel tuli teha kaks „otsa“: 1000m ja 3000m. Start mul ei läinud kuigi hästi: olin võistluspalavikus ja suurest pingutusest hakkasid jalased ehk jalad ristlema ja kukkusin nagu parakrahv pikali lumme. Üks pritsimees tuli appi ja harutas minu sõlmest lahti ja siis sibasin teistele järele. Oli sula ilm nagu heinaajal ja mul suusad päris eskimomäärdega sisse tehtud ehk marineeritud. Vehkisin küll, nii et must vagu jäi järele, — aga ei kedagistki. Ühe mäe all tõmbasin suusad alt, võtsin õlale ja tormasin mäest üles — tee oli lippudega ette märgitud. Niiviisi jõudsin kolmest mehest ette. Aga mäe otsas tahtsin jälle edasi sahistada, aga parem, kui ma seda poleks tahtnud — joostes oleksin jõudnud kiiremini viniiski. Nagu ma siis laudad alla panin, nii läks sõit mäest alla — kadakapõõsasse. Kui jälle toibusin, oli horisont võistlejaist lage. Hakkasin hiljakesi lähte poole suusklema.

Kui rahvahulk võiduvärava ümber mind silmas, läks lahti igavene jubilee ehk hõiskamine, pilluti mütse õhku ja karjuti: „Elagu Värdis!“ Kui ma surmaväsinuna päralt jõudsin, haarati mind kätele ja pilluti õhku, nii et lõin pääl endal vastu taevalage päris muhku — ausõna! „Värdis võitis 3000 m!“ teatati. „???“ imestasin, sest mina sõitsin ju tuhandet. Aga samas saabus ka 3000 meetri võitja ja mina pidasin paremaks kaduda...

Pärast läksin kelgumäele. Tead, see on sihuke ilmatu kõrge, et tuul jookseb kontidest läbi nagu kiriku õrilatest, kui alla tuled ja hoog on nii kange, et mul kiskus püksid ja palitu lõhki, ausõna! Ema muidugi seda ei uskunud...

Tervistab Sind, onuke, Sinu

suusatallaja Värdis.

SPORT

SÕERAJA REEGLID

HEITJAD TEADKU, ET...

Heited ja tõuked toimetatakse ringist ja siin on hoovõtmise piiratud. Ainult odaheide sarnaneb hüpetega, kus võib võtta hoogu niipalju, kui süda soovib. Lisaks odaheide ei toimu ringist, vaid sirgjoone, õigemini küll lati tagant.

Kui suur on siis ruum hoovõtmiseks teistel heidetel-tõuketel?

Kuulitõukes ja vasaraheites on ringi läbimõõduks vana vene süld — 2,13 meetrit, kuna kettaheitjal on ruumi rohkem — 2,50 m. Siin kuulitõukaja võtab kätte 7,25 kg raskuse kuuli ja t õ u k a b (mitte ei viska nagu kivi ega keeruta nagu kestad!) selle oma kehast eemale. Ees on tal täisnurkne sektor, kuhu sisse peab kukkuma kuul. Langeb ta väljapoole, ei arvestata tõuket. Samasugune on lugu ka kettaheites ja vasaraheites.

Noored poisid tõukavad 5,44 kg-list kuuli ja naised veel kergemat. Nende kuul kaalub 4 kilo. Kuuliga võrdse raskuse omab ka vasar.

Peagu kõik küsivad, miks õieti on tolle riistapuu nimi vasar, kuna ta pole ju vasara moodigi. On võetud lihtsalt 7¼ kg-line kuul, kinnitatud tema külge 1,22 m pikkune traadist saba, mis lõpeb kolmnurkse käepidemega — ja seda nüüd nimetatakse vasaraks! Tõsi-küll, praegu too pole enam vasar, aga nimi on jäänud külge vanast ajast, millal heideti sellise riistapuu asemel päris tõsist vasarat. Vars aga kippus sageli minema katki ja seepärast pandi asemele traadist saba! Ja nüüd heitjad tarvitavad käekaitseks nahkkinnast, sest ilma nendeta võib rebeneda käelt nahk.

Ketas täismeelele kaalub 2 kg, noortele 1,5 kg, kuna naiste ketas on poole kergem meeste omast.

Kergeim heiteriistadest on oda. Mehed viskavad 800 grammilist ja naised 600 grammilist piiki.

ÄRA ASTU ULE...

Nüüd tuleb heitjate-tõukajate kõige nõrgem punkt. Teame, et heidetel-tõuketel püüame oma jõudu koondada selleks, et juhtida teda ühte punkti — heitesemesse. Olgu siis kuulisse, kettasse, odasse või vasarasse. Ja kui me oleme suutnud teha seda maksimaalselt, siis on meie tagajärgki parim. Ometi alati ei õnnestu meil see. Meil jääb kehahoogu üle ja seda on raske pidurdada ja hoida ringis. Või oleme heitel sattunud liigselt ligidale äraheitepiirile. Järgneb tasakaalu kaotus ja meie läheme järele kuulile või kettale jne. Samas aga kohunik juures tõstab üles punase lipu — tähiseks märkijale, et ta viset ei tunnusta määrustepäraseks.

Siin määrus lausub, et võistleja tohib lahkuda ringist vaid siis, kui ta on saavutanud täieliku tasakaalu ja pole enam karta üleastumist. Seejuures väljub ta alati ringist t a g a n t p o o l t, vältides siinjuures seda, et ta astuks kükitavaile mõõtjaile oma naelkingadega sõrmedele.

Esimesel pilgul võib-olla paistab see määrus olevat liiga karm, kuid tegelikult, kui võistleja väljub heitesuunas, oleks väga raske vahet teha, millal ta astus üle ja millal läks omal soovil, sest mõni maadleb tasakaaluga veel sellal, kui kuul või ketas on juba ammu maandunud. Ja siis vabandab: „Heide on juba lõppenud..., ma tahtsin minna kuuli tagasi tooma!..“

Üleastumiseks loetakse ka seda, kui võistleja astub ainult päale heiteringile või odaheites latile, sest tulemusi mõõdetakse heiteringi moodustava rõnga sisemisest servast või odaheites lati sellest äärest, mis asub äraheite koha pool.

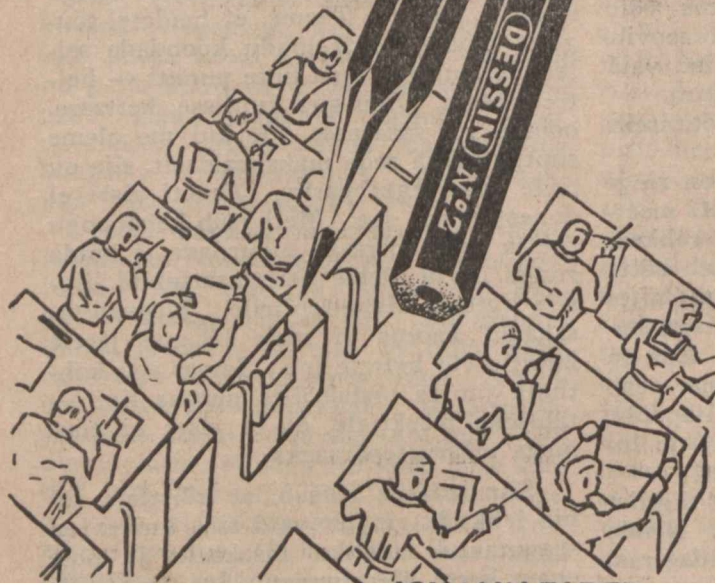

KOOLIDELE

*JOHANN FABER

DESSIN

Haamritemärgiga

Pliiatsivabrik A.-S. JOHANN FABER

KOOLIDELE PREEMIAID

Vana traditsiooni järgi on „Õpilasteleht“ jaganud preemiaid koolidele, kust suhteliselt õpilasarvule on rohkem tellijaid. Nii öelda KOOLIDE VOISTLUSE tähtpäev oli 1. veebr. ja tagajärjed kujunesid järgmisiks:

1. Kaagvere Algk. — Üldsumma kr. 102.—, keskm. 1,12. Preemiaks ARSA VÄIKE TRÜKIKODA
  2. Mustla Algk. — Ülds. kr. 44,20, keskm. 1,10. Preemiaks LINNUSE MUDEL
  3. Võõbste Algk. — Ülds. kr. 48,80, keskm. 0,50
  4. Helme Algk. — Ülds. kr. 40.—, keskm. 0,45
  5. Laiuse Algk. — Ülds. kr. 46.—, keskm. 0,45
  6. Nuia Algk. — Ülds. kr. 46,60, keskm. 0,22
  7. Tartu L. 4. Algk. - Ülds. kr. 37,40, keskm. 0,20
- 3.—7. on preemiaiks kirjandust.

Kahjuks pole rohkem tulnud vajalikke andmeid ja seepärast preemiad 8.—10. jäävad välja andmata.

SPORT

Algus lk. 17

NOOR SANGAR

Siinjuures on ükskõik, millise kehaosaga puudutatakse maad või latti — kas jalgadega, mis on kõige tavalisem, või sõrmedega ning kukkumisel ükskõik millise kehaosaga...

On veel üks nõue heidete juures, mis meil ülihti jäetakse tähele panemata. See puutub heitepaikadesse. Määrus nõuab, et heitering peab olema ümbruskonnast madalamal 2 sm.

Mäletavasti sakslastelgi juhtus suvel see viperus. Nende vasaraheitja Blask heitis uue maailmarekordina 58,13 m, kuid just eelnimetatud puuduse tõttu jäi too rekord kinnitamata. Hiljem ta aga heitis täpselt 59 m ja seda juba ringist, mis vastas kõikidele määruste nõuetele.

Korraga jooksid sõdurid tuppa ja teatasid ohvitseridele, et valged on rünnakut alanud. Mõisa on pooleldi sisse piiratud! Kiiresti jooksid ohvitserid välja. Oldi aga hiljaks jäädud. Valged olid ootamatult mõisale kallale tunginud. See viis punased paanikasse ja nad põgenesid lahingut vastu võtmata. Andu aga jõuti siiski enne aida viia, kust kõlas paar pauku. Siis põgeneti kiiresti. Ootamatu rünnak oli võetud ette rühma lemmiku, Andu päästmiseks, sest oli saadud teateid tema vangistamisest.

Andu leiti hiljem raskesti haavatuna ja meelemärkusetult ta sõprade poolt, kes ta mõisa saali kandsid. Ta elas veel! Toibunud vähe, palus ta sõpru võtta oma kasuka tasku voodri vahelt punaste poolt mitteleitud paberi tähtsate teadete ja selle ohvitseridele üle anda.

MIINA HÄRMA

9. veebr. pühitseti meie, ja võib-olla maailma, suurima naishelilooja 75. a. sünnipäeva. M. Härma laule tunneme ja laulame kõik.

Tähelepanu väärivad ka tema kui naishelilooja väga jõulised ja mehelikud laulud (nagu „Enne ja nüüd“, „Meeste laul“ ja eriti „Kaley ja Linda“).

MEIE MAJANDUSELU

Sigade eksport 1938. a. kahekordistus, võrreldes 1937. a. ekspordiga. Üldse veeti välja 81 414 elussiga 8 milj. krooni väärtuses (1937. a. 34 000 siga 3,4 milj. kr.).

Üldse sealihast ja elussigadest saadud välisvaluuta tõuseb 12 milj. kroonile.

1938. a. rukkisaak oli Eestis 188 000 tonni. Tali- ja suvinisu saadi 85 500 tonni, odrasaak oli 96 700 tonni ja kaerasaak 176 500 tn. Kartulisaaki hinnatakse lõplikult 997 600 tonnile, kuna segavilja saadi 111 600 tonni. Üldse tõusis 1938. a. toidu- ja söödateraviljade saak 667 300 tonnile, mis on 10,2% võrra parem 1937. a. saagist.

1938. a. oli rekordaasta või väljaveos. 1938. a. eksporditi kogusummas 290 000 tünni võid, mis on rekordarvuks (1931. a. eksport 283 000 tünni). Seejuures on ka sissetulek väliskaubanduse alal suurem 12,5% võrra 1937. a. sissetulekust.

Kanamune eksporditi 1937. a. üldse 40,8 milj., millest saadi 2,7 milj. krooni välisvaluutat.

Nr. 17/18 lk. 19

AGU PEERNA

Kalju Raig, 15 a., N.
NII VANA!

Villu: „Kuule Leo, ega sa ei tea, kui vanad need linnusevaremed võivad olla?“

Leo: „No oma 2000 aastat ikka.“

„Villu: „Ära aja juttu, praegu on ju alles 1939. aasta.“

L. Hannus, Paldiski N.
KOOLIS

Õpetaja: „Ants, ütle, mispärast on meie vahekord Soome hõimudega hää?“

Ants: „Seepärast, mispärast Ungari hõimudegagi.“

Õpetaja: „Ja nimelt?“

Ants: „Pole ühist piiri!“

I. Ravi N.
SUUR LAEV

Saavad kokku kaks vana merekaru. Eestlane ja inglane. Nad hakkavad vaidlema, kummal maal on suurem laev.

Kiitleb inglane: „Meil on niisugune laev, mis neli kilomeetrit pikk ja 100 meetrit lai!“

Eestlane külmalt: „Oh see pole midagi! Meie laeva katel on juba nii suur, et kokk peab allvepadiga katla põhja katsuma minema, kas kartulid on pehmed!“

E. Jents K.-Nuia N.
MA KOONDASIN!

Õpetaja: „Ants, tule löö mulle $\frac{0}{8}$ takti!“
Ants lõõb.

Õpetaja: „Aga, Ants, see on ju $\frac{3}{4}$ takti!“
Ants: „Ma koondasin, härra õpetaja.“

UUS ÕPIRINGIKAVA EDUARD VILDE ELUST JA LOOMINGUST

Eesti Haridusliidu kirjastusel on ilmunud uus õpiringide töökava: „Eduard Vilde elu ja looming“, koostanud Karl Mihkla. Kava sisaldab tööjuhiseid ja ainejaotuse Ed. Vilde elu ja loomingu õpinguiks 7-ks töökoosolekuks.

Õpiringikava ilmumine Ed. Vilde kohta on mõeldud kadunud suurkirjaniku mälestuseks tema 5-nda surmapäeva puhul. Vastavas pühenduses kava alguses on öeldud järgmist: „Eesti Haridusliit, austustundes kadunud suurkirjaniku mälestusele, annab välja käesoleva õpiringide-töökava, soovides, et see leiaks elavat kasutamist paljude haridushuviliste, eriti noorte poolt õpiringides, selteel aidates kaasa kirjaniku hinnatava loomingu väärtuste kandmiseks elava inimvaimu kaudu paljude teadvusse.“

E. Muna, Kastre

48. TUNNE EESTIT! (5 punkti)

Koosta antud tähtedest tähendustele vastavad sõnad. Iga punkt märgib vokaali ja iga kriips konsonanti. Õigel lahendusel annavad sõnade esitähed ühe eesti linna nime.

a, a, a, a, a, a, a, d, e, e, h, h, i, i, i, i, i, i, i, j, j, k, l, l, l, m, m, n, n, n, n, o, o, o, o, r, r, s, s, s, s, t, t, u, u, u, u, v, v, õ.

1.	1. Saar Eesti vetes.
2.	2. Koht Virumaal.
3.	3. Vald Tartumaal.
4.	4. Linn Eestis.
5. ...	5. Järv Eestis.
6.	6. Poolsaar Eestis.
7.	7. Apostlik õigeusu kirik Pärnumaal.
8.	8. Raudteejaam Tartu-Petseri liinil.

H. Oja, Võõbste

49. TUNDKE AJALUGU (3 punkti)

1. <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																	Antud ruutudesse asetada üksikud arvud nii, et järjekorras vasakult paremale, lugedes saaksime järgmiste tähendustega aastaarvud:
2. <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																	
3. <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																	
4. <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																	

1. Madisepäeva lahing. 2. Vormsi riigipäev. 3. Suur Prantsuse revolutsioon. 4. Kuulsa Hispaania armada hävimine.

On ülaltoodud aastaarvud õigesti leitud, siis saame vasakult ülemisest nurgast paremale alumisse nurka lugedes sama, mis 4 paremale.

50. MILLINE ELUKUTSE? 2 punkti)

A. Mettike Uderna

Lahendid saata 28. skp.

TÄNASED AUHINNAD:

1. Metsanurk „Ümera jõel“
2. Onu Tomini kaevandus
3. Perdita

„ÕPILASLEHE“ NR. 14 ILMUNUD MÕISTATUSTE LAHENDID

SPIRAAL NR. 41.

1—2. valge, 3—5. Rinne, 1—5. Valge rinne, 5—7. Eeva, 6—9. vaim, 8—10a. imik, 10—12. Ikla, 12—14. Laadoga, 13—15. Gallia, 15—16. au, 16—18. Urve, 17—19. vedel, 20—21. tomat, 21—22. tik.

Toimetuse ja talitus: Tartus, Võidu 10. Õ/k. „Koolivara“, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv“ S.-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Õpetajate Liit. „Õpilaste“ ilmub üks kord nädalas (25 n-rit õppeaasta jooksul). Tellimishind postiga: aastakäik (25 nr.) — kr. 2.00; (15 nr.) — kr. 1.40; (10 nr.) — kr. 1.00; (5 nr.) — kr. 0.50. Kuu- lute hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 7 s. mm. Trükikoda J. Mällo, Rütli 4, Tartus, 1939.

KOMBINEERIMISMÕISTATUS NR. 42.

1. Tael, 2. Äigena, 3. nina, 4. Adson. 5. sõre, 6. Siiam, 7. idee, 8. laast, 9. mais, 10. Adana. Tänassilma — Laanemetsa.

ARVMÕISTATUS NR. 43.

a = 24, b = 4, c = 5, d = 3.

ÕIGESTI LAHENDASID: Värdi, Karla, Kiki (à 3·7), H. Paukson (7), K. Solon (7), A. Kirsell (7), E. Jents (5·7), V. Kann (9), L. Enni (2·9), J. Kruusimägi (9), J. Kivistik (2·9), E. Lepik (9), A. Porosson (7), E. Herne (7), A. Kaasikmäe (3·9), H. Hallik (2·9), J. Tomson (2·9), H. Ploovits (9), A. Teder (7), P. Muna (9), K. Sibeli (9), H. Kuumre (9·9), A. Tibar (9), K. Raig (5·9), T. Karma (9).

AUHINNAD SAID:

J. Tomson — Trips, Traps, Trull
H. Ploovits — Ch. Dickens
A. Kaasikmäe — Elevandilaps
E. Lepik — Adalmina.

„ÕPILASLEHE“ NR. 15 ILMUNUD MÕISTATUSTE LAHENDID.

SILPRISTSÕNA NR. 44

Paremale: 1. Ümera jõel, 4. Ole, 5. Ridala, 7. Paavo Nurmi, 8. Velda, 9. Valge, 11. Silo, 13. Kava, 15. Amon, 16. Rumeenia, 18. Naroova, 21. Risu, 22. Retoorika.

Alla: 1. Ülenurme, 2. Rahe, 3. Sada, 5. Rida, 6. Laval, 7. Paanika, 8. Vello, 10. Genua, 11. Simon, 12. Ameerika, 14. Vana, 15. Ava, 17. Nisu, 19. Rooma, 20. Platoo.

ATS LÄHEB KOOLI NR. 45

Ats pööras selja kooli poole ja hakkas koju minema, ikka üks samm edasi, kaks tagasi ja nõnda ta jõudiski kooli!

KAS „JA“ VÕI „EI“ NR. 46

1. ei, 2. ja, 3. ja, 4. ei, 5. ja.

Õigesti lahendasid: I. Ivand (10), P. Madalik (7), V. Kann (10), L. Vink. (7), H. Mardiste (10), V. Arold (9), E. Teska (10), L. Enni (10), J. Kruusimägi (10), M. Kits (10), A. Saar (10), Ü. Lõhmus (10), E. Järv (10), R. Vellerind (10), J. Kivistik (10), E. Lepik (10), A. Kirsell (2·10) K. Solon (10), E. Muna (10), H. Oja (10), K. Tullus (10), A. Viljar (10), E. Tuulemägi (10), A. Karelson (10), K. Jentson (10), A. Porosson (2·10), U. Kruuse (10), E. Pae (10), A. Kärdi (10), E. Herne (10), T. Karma (10), T. Mamm (10), V. Metsoja (10), L. Schasmin (10).

AUHINNAD SAID:

E. Tuulemägi — Pombi ja Üdsimärdi nõiad.
I. Ivand — Sõnajalaõis.
U. Kuuse — Mere klaasprintsess.
T. Mamm — Kalendritegija.